

Internetconsultatie wetgeving ‘Internationalisering in balans’

14 september 2023

Opgesteld door: NHL Stenden Hogeschool

Achtergronden en visie voor langere termijn

Het valt niet te ontkennen dat de vraagstukken rondom internationalisering in het hoger onderwijs complex zijn en een uitgebreide discussie vereisen. Onze hogeschool is bereid die handschoen op te pakken, maar de impact van aangescherpte wetgeving zoals die nu wordt voorgesteld is groot: voor de hogeschool, onze regio's en voor de concurrentiepositie van Nederland. Daarbij is het van belang eerst te weten naar welke balans men eigenlijk op zoek is en op welk moment die is bereikt.

Wat vooral ontbreekt is een onderliggende landelijke visie vanuit de politiek op internationalisering in het algemeen, de internationale kenniseconomie, de (positieve) rol van buitenlandse studenten daarin en hun toekomstperspectief in Nederland. Het maar zeer beperkt aanbieden van Engelstalige programma's werpt ook een drempel op voor verdere Europese samenwerking.

We kunnen in dit kader iets opsteken van landen als Denemarken, het VK en Australië: die hebben vergelijkbare maatregelen getroffen maar komen daar inmiddels sterk van terug, vanwege de zichtbare, negatieve effecten op hun concurrentiepositie, de staatsbegroting en de samenleving in het algemeen.

Achtergronden van de voorgestelde wetswijzigingen komen voor een belangrijk deel voort uit angst voor verdringing en uit algemene, maatschappelijke problemen zoals tekorten in de zorg en op de woningmarkt. Internationale studenten worden hier onterecht 'op één hoop gegooid' met oorlogsvluchtelingen en economische immigranten.

Wat verder opvalt is dat de geschetste problematiek aantoonbaar in een aantal grote steden en rond universiteiten speelt maar dat de voorgestelde aanpak voor alle universiteiten en hogescholen gelijk is. Er wordt niet gekeken naar verschillen in situaties, huidige aantallen internationale studenten, ontwikkelingen in de regio etc. Het percentage internationale studenten binnen de hogescholen is zeer beperkt, op dit moment zelfs licht dalend en voor een belangrijk deel afkomstig uit onze buurlanden. Daar waar er in de aanpak wel een verschil tussen hogescholen en universiteiten wordt voorgesteld, is dat zelfs in het voordeel van de universiteiten, via de uitzonderingen voor Engelstalige Masters aan de universiteiten.

Inhoudelijke reactie

Taalbeleid

In de voorstellen voor taalbeleid kunnen we ons over het algemeen wel vinden: voor de 'stayrate', maar ook vanuit inbedding in de Nederlandse samenleving is het belangrijk om internationale studenten een basisprogramma Nederlandse taal aan te bieden. Zolang het een inspanningsverplichting blijft en geen resultaatverplichting wordt in de zin van een toets op één bepaald taalniveau voor alle betrokken doelgroepen. Daarvoor zijn die doelgroepen, met elk hun eigen startsituatie en leeruitkomsten, te verschillend. We kunnen ons voorstellen dat het verstandig kan zijn voor bepaalde vakgebieden (bijvoorbeeld in de zorg) wel een vastgesteld taalniveau te eisen.

Een heel andere discussie betreft taalniveau Nederlands voor Nederlandse studenten. Dat wordt in het voorstel als argument gebruikt, maar vraagt een eigen aanpak in de gehele onderwijskolom.

Numerus Fixus

In de voorstellen rond de instelling van (desgewenst) een Numerus Fixus met veel *eigen regie* voor hogescholen en universiteiten kunnen we ons over het algemeen wel vinden, zij het dat de regeling en de voorwaarden en beperkingen hier en daar nogal complex zijn.

Toets bestaand en nieuw portfolio

Op de voorstellen rond deze thema's hebben we veel kritiek:

- Ook al zegt OCW in de toelichting dat men niet wil treden in de autonomie van de onderwijspartijen, in feite doet men dat wel. De minister kan *uiteindelijk* voor elke afzonderlijke opleiding in elk vakgebied bepalen of een Engelstalig aanbod passend is of niet. En dat ook nog voor een beperkte periode.
- Qua uitvoerbaarheid lijkt de nieuwe wet zeer complex. Alle bestaande en nieuwe opleidingen opnieuw toetsen is, zeker gezien de genoemde procedures en termijnen, onhaalbaar.
- De criteria voor het mogen voeren van een Engelstalig programma zijn vaag en nauwelijks uitgewerkt; meer richtinggevend dan scherp, met allerlei discussies als mogelijk gevolg.
- De uitzonderingspositie van niet bekostigde opleidingen (6.1.3. Toelichting) is tot op zekere hoogte (vanuit financiële doelmatigheid en zeggenschap) te begrijpen, maar deels ook niet. Hebben die studenten geen zorg en huisvesting nodig? En biedt deze uitzondering dan geen ontsnappingsroute voor non-EER studenten die toch al instellingscollegegeld betalen?

Gevolgen

In het voorstel worden diverse bijkomende effecten wel onderkend maar qua omvang en impact erg onderschat. Dan gaat het om kosten van de uitvoering van nieuw taalbeleid maar ook van alle procedures én om arbeidsmogelijkheden voor onze huidige Engelstalige staf.

Verder zijn veel Engelstalige opleidingen sterk verweven met internationale werkvelden: voor stages, als partners, voor het leveren van input voor de curricula en als context waarin de alumni terecht komen. Het hbo heeft voor een aantal evident internationale beroepen een eigen maatschappelijke opdracht en de impact van het nieuwe wetsvoorstel zal in die werkvelden dan ook groot zijn. Voor onder andere Hotelmanagement, Tourism, International Business, mediaopleidingen en internationale lerarenopleidingen moeten daarom in afspraken en wetgeving uitzonderingen worden gemaakt.

Tot slot

Het hogeronderwijsbeleid vereist een op maat gemaakte aanpak die rekening houdt met specifieke uitdagingen en omstandigheden. Verschillen tussen steden en regio's en tussen universiteiten en hogescholen verdienen alle aandacht. Generieke oplossingen zijn onvoldoende om de complexe vraagstukken rondom internationalisering en onderwijskwaliteit aan te pakken. Een gebalanceerde benadering, met aandacht voor zowel de lange termijn als de directe uitvoerbaarheid en met maatwerk voor krimpregio's, tekortsectoren en internationale beroepen, is van essentieel belang om de gestelde doelen te bereiken zonder onbedoelde negatieve gevolgen.